DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.12789820 ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ମହୁମାଛିର ବିଷ

କମଳାକାନ୍ତ ଜେନା

୧. ଉପକ୍ରମ :

କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବ ମହୁମାଛିମାନେ ଆମ ନିକଟରେ ବେଶ୍ ପରିଚିତ । ସେମାନେ ଆମ ପାଇଁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରଜାତି । ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ୨୦,୦୦୦ ଜାତିର ମାଛି ଅଛନ୍ତି । ଆହୁରି କେତେ ଜାତିର ମାଛି ରହିଥିବେ, ଯାହାର ଅଦ୍ୟାବଧି ସଠିକ୍ ଚିହ୍ନଟ ଓ ନାମକରଣ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଚିହ୍ନିତ ମାଛିମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମାତ୍ର ୮ ପ୍ରକାର ମହୁମାଛି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ରହୁଛନ୍ତି । ବରଫାବୃତ ଅଂଚଳ ଗୁଡ଼ିକରେ ମହୁମାଛି ପ୍ରାୟତଃ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଶେଷକରି ଆଫ୍ରିକା, ଇଉରୋପ ଓ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଓ ଅଧିକ ପ୍ରଜାତିର ମହୁମାଛି ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ମହୁମାଛି ଅଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଗଛ କୋରଡ଼ରେ ଆମେ ମହୁ ବସା ଦେଖୁ ତ ଆଉ କେତେବେଳେ ପାଣିଟାଙ୍କି ତଳେ ଦେଖୁ । ମୋବାଇଲ୍ ଟାୱାରରେ, ମନ୍ଦିର ଫାଙ୍କରେ, ଏପରିକି ଆମ ରହିବା ଘରର ଟିକିଏ ଆଢୁଆଳରେ ରହୁଥିବା ଝରକାରେ ବି ବେଳେବେଳେ ମହୁ ବସା ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ ଆମ ଦେଶର ଛୁଆଠାରୁ ବୁଢ଼ା ଯାଏ, ସମସ୍ତେ ମହୁମାଛି ସହିତ ପରିଚିତ । ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସବୁ କଥା ଜାଣିବା ଦରକାର । କାହିଁକି ନା, ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନଶୈଳୀ ସହିତ ଆମ ଜୀବନର ଅନେକ ସଂପର୍କ ରହିଛି । ସବୁଠାରୁ ବଡକଥା, ଆମେ ଯେମିତି ସମାଜରେ କେତେକ ନୀତିନିୟମ ମାନି ଘରଦ୍ୱାର କରି ବସବାସ କରୁ, ମହୁମାଛିମାନେ ସେହିପରି ନିଜର ଘର ତିଆରି କରି ରହନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଆମେ ମହୁବସା ବା ମହୁଫେଣା ବୋଲି କହୁ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସେମାନେ କ୍ଷୁଦ୍ରଜୀବ ହେଲେ ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ସାମାଜିକ ଜୀବନଯାପନ କରନ୍ତି ଓ ନୀତିନିୟମ ମାନି ଚଳନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ବଡକଥା, ସେମାନଙ୍କୁ ଆମେ ଆଘାତ ନ କଲେ, ସେମାନେ ଆମର କ୍ଷତି କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨. ଶୁଙ୍କ

ମହୁମାଛିମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ବାଧା ଆସିଲେ ସେମାନେ ଦଂଶକ ଶୁଙ୍କ ବା ନାହୁଡ଼ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟକୁ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ମହୁମାଛିର ଶୁଙ୍କ କଥା ପଡିଲେ ବିରୁଡ଼ିର ଶୁଙ୍କ କଥା ମନକୁ ଆସେ । ବିରୁଡ଼ିର ଶୁଙ୍କ ଛୁଞ୍ଚି ଭଳି ମସୃଣ ଓ ସିଧା । ତେଣୁ ବିରୁଡ଼ି ବିନ୍ଧିବା ପରେ ଶୁଙ୍କଟି ବାହାରିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ମହୁମାଛିର ଶୁଙ୍କରେ ଦାଆ ପରି ଓଲଟା ଦାଢ଼ ଥାଏ । ମହୁମାଛି ବିନ୍ଧିବା ସମୟରେ ଶୁଙ୍କ ସହଜରେ ଆମର ଚମଡ଼ା ଭିତରକୁ ଗଳିଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଓଲଟା ଦାଢ଼ ଥିବାରୁ ସହଜରେ ବାହାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଶୁଙ୍କଟି ମହୁମାଛିର ପଛଭାଗରୁ ଛିଣ୍ଡି ଆମ ଚମଡ଼ାରେ ଲାଗିକରି ରହିଯାଏ । ସେଭଳି ହେଉଥିବାରୁ ମହୁମାଛିଟି କିଛି ସମୟ ପରେ ମରିଯାଏ ।

୩. ଦଂଶନର ଭୟାବହତା

ଶୁଙ୍କ ଫୋଡ଼ିବା ସମୟରେ ମହୁମାଛି ଆମ ଶରୀର ଭିତରକୁ ବିଷ ଛାଡ଼ିଦିଏ । ସେହି ବିଷରେ ଏକାଧିକ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ରହିଥାଏ । ଏହାର ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ହେଉଛି 'ମେଲିଟିନ୍' । ଏହି ପଦାର୍ଥ ଆମ ଚମଡ଼ାରେ ଥିବା କେତେକ ସ୍ନାୟୁପ୍ରାନ୍ତକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରେ

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଡ. କମଳାକାନ୍ତ ଜେନା, ପ୍ରଧ୍ୟାପକ, ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ,
ଭଦ୍ରକ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ(ସରକାରୀ)ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭଦ୍ରକ-୭୫୬୧୦୦
E-Mail ID: kkjena1@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-7840-3289

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୨.୫.୨୦୨୪	୧୭.୬.୨୦୨୪	୨୫.୬.୨୦୨୪	୧.୭.୨୦୨୪

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ଜେନା, କମଳାକାନ୍ତ., ୨୦୨୪ । **ମହୁମାଛିର ବିଷ** । ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ । ଭାଗ :୧୦, ସଂଖ୍ୟା : ଘ; ପୃଷ୍ଠା : ୪୪-୪୫ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at :
https://pracheenews.com/

DOI : *https://doi.org/10.5281/zenodo.12789820*
Article No - BPPP00211

। ଆମ ଶରୀରରେ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ତେଣୁ ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ବିଷକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ସକାଶେ ହିଷ୍ଟାମିନ୍ ଓ ସିରୋଟୋମିନ୍ ଭଳି ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ଶୁଙ୍କ ଫୋଡ଼ିଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଯାଏ । ଫଳରେ ସେଠାରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୁଏ ଏବଂ ଫୁଲିଯାଏ । ଯଦିଓ ମହୁମାଛିର ବିଷ ସାପ ବିଷ ପରି ମାରାତ୍ମକ ନୁହେଁ, ତଥାପି ଏହାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବହେଳା କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟା ମାଛି ବିନ୍ଧିଲେ ଟିକିଏ ବିନ୍ଧା ଛିଟିକା ପରେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ମାଛି ବିନ୍ଧିଲେ ମାରାତ୍ମକ ହୋଇଥାଏ । ୪୫୪ ଗ୍ରାମ୍ ବା ଏକ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରତି ୮.୬ ଗୋଟି ମାଛି ବିନ୍ଧିଲେ ଅବସ୍ଥା ଗୁରୁତର ହୋଇଥାଏ । ସେହି ହିସାବରେ ଦେଖିଲେ ଯଦି ଜଣେ ଲୋକର ବସ୍ତୁତ୍ୱ ୫୦ କିଲୋଗ୍ରାମ୍ ଏବଂ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏକକାଳୀନ ଅତି କମ୍‌ରେ ୯୪୭ ସଂଖ୍ୟକ ମହୁମାଛି ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି, ତେବେ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇଯାଏ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦ୍‌କ୍ରିୟା ବନ୍ଦ (ହାର୍ଟ ଆଟାକ୍) ହେବାର ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ବିଶେଷକରି ଛୋଟ ଛୁଆ ଓ ୭୦-୮୦ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଇଁ ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ ଅତି ମାରାତ୍ମକ । ବର୍ଷକୁ ପ୍ରାୟ ୧୦୦ ଜଣ ମହୁମାଛି ଦଂଶନରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରନ୍ତି ।

୪. ଆଶୁଚିକିତ୍ସା

ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ ଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ସହଜ ଓ ଫଳପ୍ରଦ ଉପାୟ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଅନେକ ଗବେଷଣା କରାଯାଇଛି । ଗାଁଗହଳିର ଲୋକେ ଆଘାତ ସ୍ଥାନରେ ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ାଖୁ ବା ଚୂନ ମାରିବାର ଦେଖାଯାଏ । ସେପରି କଲେ କିଛିଦିନ ପରେ ସେହି ସ୍ଥାନଟି ପାଚି ଯିବ ଓ ପାଚିବା ପରେ ପୂଜ ସହିତ ଶୁଙ୍କ ବାହାରି ଯିବ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ ଲୋକ ଦଂଶନ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନଟିକୁ ଚିପିଚିପି ଶୁଙ୍କଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ବାହାର କରିବା ପରେ ସେଇ ଜାଗାରେ ପୁରୁଣା ଲୁହା ଉପକରଣକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଘଷି ଦିଅନ୍ତି । ତେବେ ବିଭିନ୍ନ ଡାକ୍ତରୀ ପରୀକ୍ଷା ଓ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସାର ବିଧି ଅନୁଯାୟୀ ମହୁମାଛି ବିନ୍ଧିବା ପରେ ଗୋଟିଏ ଧାରୁଆ କଣ୍ଟା ବା ଛୁରୀରେ ଚମଡ଼ାରେ ଗଳିଥିବା ଶୁଙ୍କକୁ ପ୍ରଥମେ ସତର୍କତାର ସହିତ ବାହାରକୁ ବାହାର କରିବା ନିହାତି ଜରୁରୀ । କାରଣ ଚିପିବା ଦ୍ୱାରା ଶରୀର ଭିତରକୁ ଅଧିକ ବିଷ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ତେବେ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସା ପୂର୍ବକ କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ବରଫ ଘଷିବା ପରେ ଖାଇବା ସୋଡ଼ାକୁ ଟିକିଏ ପାଣିରେ ମିଶେଇ ସେଇ ମଣ୍ଡ (ପେଷ୍ଟ)କୁ ତା' ଉପରେ ଲଗେଇ ଦେବା ଉଚିତ । ନଚେତ୍ ୨.୫ ପ୍ରତିଶତ ମାତ୍ରାର ଆମୋନିଆ ସଲ୍ୟୁସନ୍‌କୁ ମଧ କ୍ଷତସ୍ଥାନରେ ଦିନକୁ ତିନି-ଚାରିଥର ଲଗା ଯାଇପାରେ । ଯଦି ଏସବୁରେ ସୁଫଳ ନମିଳେ, ତା' ହେଲେ ପୀଡ଼ିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିକଟସ୍ଥ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ନେଇଯିବା ଦରକାର । ସେଠାରେ ଟପିକାଲ୍ ବା ଓରାଲ୍ ଷ୍ଟେରୋଏଡ୍ କିମ୍ବା ଆଣ୍ଟିହିଷ୍ଟାମିନ୍ ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍ ଦିଆଯାଇ ରୋଗୀର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଉପଶମ କରାଯାଇପାରିବ ।

୫. ଗବେଷଣା

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲୁ । କିନ୍ତୁ, ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ହେଉଛି ଶୁଙ୍କ ବାହାର କରିବାର ସମୟ । 'ଦି ଜୋର୍ଣ୍ଣାଲ୍ ଅଫ୍ ଆଲର୍ଜି ଆଣ୍ଡ କ୍ଲିନିକାଲ୍ ଇମ୍ୟୁନୋଲୋଜି' ତଥା ବ୍ରିଟିଶ୍ ମେଡ଼ିକାଲ୍‌ଜୋର୍ଣ୍ଣାଲ୍ 'ଲାନସେଟ୍'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଗବେଷକମାନେ ଜଣାଇଛନ୍ତି ଯେ, ମାଛିର ଶରୀରରୁ ଉପାଡ଼ି ଆସିଥିବା ଶୁଙ୍କରେ ଏକାଧିକ ସ୍ନାୟୁ ଓ ମାଂସପେଶୀ ରହିଥାଏ । ଦଂଶନ ପରେ ମଧ ଚମଡାରେ ଲାଖି ରହିଥିବା ଶୁଙ୍କର ସେହି ସ୍ନାୟୁ ଓ ମାଂସପେଶୀଗୁଡିକ ଆମ ଶରୀର ଭିତରକୁ ବିଷ ଛାଡ଼ିବା ଜାରି ରଖନ୍ତି । ଆମ ଶରୀରକୁ ପଶୁଥିବା ବିଷର ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରଥମ ୨୦ ସେକେଣ୍ଡ ଭିତରେ ଶୁଙ୍କ ଛାଡ଼ିଥାଏ । ଶୁଙ୍କଟି ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ଲାଖି ରହିଲେ କ୍ଷତସ୍ଥାନ ଯେତିକି ଫୁଲି ଥାଆନ୍ତା, ୮ ସେକେଣ୍ଡ ରହିଲେ ତାହାର ତିନିଗୁଣ ଫୁଲିଯିବ । ତେଣୁ ଚମଡ଼ାରୁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ଶୁଙ୍କଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାର କରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ସତର୍କତା

ମହୁମାଛିମାନେ ସୁଗନ୍ଧ ଓ ରଙ୍ଗ ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ଆକର୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ ମହୁମାଛି ପ୍ରବଣ ଅଂଚଳକୁ ଯାଉଥିଲେ ଚକମକିଆ ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ପୋଷାକ ନପିନ୍ଧି ଧୂସର ବା କଳାରଙ୍ଗର ପୂରାହାତ ପୋଷାକ ସହିତ ପୂରାଜୋତା ପିନ୍ଧିଲେ ଭଲ । ଅତର, ପାଉଡର, ବଡିଲୋସନ୍ ଓ ବଡିସ୍ପ୍ରେ ଲଗାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମହୁମାଛି ଆକ୍ରମଣ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଧିକ । ତେବେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, କେତେକ ଲୋକ ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ ସହିବା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଜି ଗୋଟିଏ ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ, କାଲି ଦୁଇଟି ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ, ପରଦିନ ତିନୋଟି ମହୁମାଛିର ଦଂଶନ- ଏମିତି ବର୍ଦ୍ଧିତ ହାରରେ ଦଂଶନ ସହିବା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି । ଏମିତି କରିବା ଫଳରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ସପ୍ତାହ ପରେ ମହୁମାଛି ବିନ୍ଧିଲେ ସେମାନେ କିଛି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳରେ ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ଜଙ୍ଗଲ ବୁଲି ମହୁଫେଣାରୁ ନିର୍ଭୟରେ ମହୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପାରନ୍ତି ।

❖ ❖ ❖